

HISTORICKÉ KROVY & TRADIČNÉ TESÁRSTVO

10. — 11. jún 2025 — BANSKÁ ŠTIAVNICA
MEDZINÁRODNÉ KOLOKVIUM O HODNOTÁCH
DREVENÝCH KONŠTRUKCIÍ A INTEGROVANÝCH PRÍSTUPOCH
K ICH OCHRANE A ZACHOVANIU

Anotácie odborných príspevkov kolokvia

I. TEMATICKÝ BLOK (10.6.2025):

Zachovanie a ochrana historických krovov: metódy identifikácie hodnôt, výskum a obnova

- **Ing. Ľubor Suchý, PhD.:** Chronologicko-typologické členenie historických krovových konštrukcií s dôrazom na tesársko-konštrukčné premeny od stredoveku po 20. storočie

Témou príspevku je rozdelenie nosných krovových systémov striech podľa ich konštrukčno-typologického zaradenia, vrátane kontextu s ich začlenením do jednotlivých časových období. Zároveň sa príspevok zaoberá aj tesársko-konštrukčnými zmenami a variantami historických krovových sústav používaných v našom prostredí od stredoveku po 2. polovicu 19. storočia (vrátane manzardových typov striech/krovov), v nadväznosti na prechodové typy 2. polovice a záveru 20. storočia až k moderným konštrukciám väznicových sústav z prelomu 19. a 20. storočia.

- **Mgr. Daniela Zacharová, PhD.:** Identifikácia a výskum historických krovov

Príspevok približuje základné princípy výskumu krovových a všeobecne drevených historických konštrukcií (druhy výskumov; forma, obsah a spôsoby dokumentácie; výsledky dlhodobého plošného výskumu na vybraných príkladoch).

- **Ing. arch. Peter Krušínský, PhD.:** Historické antropometrické miery, proporcie a ich význam

Príspevok sa zaoberá historickými antropometrickými mierami v širšom kontexte, vrátane poznania transferu obyvateľstva spolu s technológiami. Proporciami a ich priamym prepojením na antropometrické miery. Poznanie antropometrických mier a proporcií ako pomocných historických vied ponúka širšie uplatnenie pri výskumoch a obnovách historických pamiatok.

- **Ing. arch. Karol Ďurian:** Najnovšie poznatky z výskumov historických krovov Banskej Štiavnice a okolia ako aj príklady obnov krovových konštrukcií Žilinského kraja

Banská Štiavnica si svoj historický pamiatkovo hodnotný ráz zachovala aj v strešnej krajine ako aj pri historických krovových konštrukciách, a to napriek viacpočetným pohromám. V rámci krátkeho exkurzu po historických strechách, budú na niekoľkých príkladoch predstavené historické krovové konštrukcie od 17. storočia až po 20. storočie spolu s ich zaradením v historicko-typologickom rámci ich vývoja. V druhej časti príspevku budú odprezentované obnovy historických krovových konštrukcií Žilinského kraja spolu s ich historicko-typologickým zaradením a pozitívnymi a negatívnymi príkladmi riešenia opráv

- **Ing. arch. Viktor Kačmár, Ing. arch. Andrea Nižňanská, Ing. arch. Katarína Urgelová, Ing. arch. Katarína Terao Vošková, PhD.:** Dokumentácia a katalogizácia historických krovov v Banskej Štiavnici. Prebiehajúci výskum.

V marci 2023 došlo k rozsiahlemu požiaru, ktorý zničil vzácne drevené krovky, stropy, okná a dvere na šiestich pamiatkových objektoch v centre Banskej Štiavnice. Do popredia sa dostalo, ako krehké a ohrozené sú práve drevené konštrukcie a detaily, ktoré doposiaľ unikali pozornosti z hľadiska pamiatkových hodnôt. Počas Jesennej univerzity architektúry 2024 sme preto zahájili systematické dokumentovanie a výskum historických krovov na území Pamiatkovej rezervácie Banská Štiavnica. Doterajším výsledkom multidisciplinárnej spolupráce študentov a odborníkov je katalóg prvých 32 konštrukcií, ktorý nielen spresnil úroveň poznania v miestnom meradle, ale aj otvoril ďalšie výskumné okruhy. V príspevku bude prezentovaný aktuálny stav poznatkov s dôrazom na uplatnené špecifické konštrukčné riešenia a umelecko-remeselné dotvorenie krovov.

- **Ing. Jiří Bláha, PhD.: Úloha remeselných replík historických krovov v pamiatkovej praxi**

Zachované historické krovy zhotovené remeselnými postupmi a technikami sú cennými materiálmi artefaktmi, ktoré vypovedajú o úrovni stavebného tesárstva v danej dobe a mieste vzniku. Môžu slúžiť aj ako vzor pre opravy alebo na kontextuálnych dostavbách. Nejde však len o voľbu medzi zjednodušenou formálnou imitáciou zvolenej predlohy a úplne verným uplatnením pôvodnej technológie, ktorá poskytuje možnosť vyskúšať a zachovať v živej praxi schopnosť opracovávať a viazať trámy tradičným spôsobom. Tvorba remeselných replík totiž ponúka celú škálu prístupov a kombinácií, s rôznou mierou prispôbenia dobovému originálu. Vzhľadom na to je potrebné zaoberať sa ich kategorizáciou a hodnotením, aby bolo možné podľa potreby zvoliť metódu obnovy vhodnú pre konkrétnu situáciu.

- **Mgr. Mojmír Choma; Ing. Tomáš Kyncl: Potenciál dendrochronologického datovania degradovaných prvkov na príkladoch z praxe**

Príspevok sa zameriava na možnosti a limity aplikácie dendrochronologického datovania pri prvkoch, ktoré sú biologicky poškodené alebo mechanicky narušené. Počas praxe v teréne boli predefinované základné hodnotiace kritériá na určenie miery potenciálu datovania prvkov. Tieto pomáhajú aj odborníkom mimo dendrochronológiu približne zhodnotiť ako veľký je predpoklad úspešného datovania zvolenej konštrukcie. Použitie hodnotiacich kritérií môže značne prispieť k efektívnosti času, prostriedkov, výsledkov a zároveň zabráni zbytočnému vzorkovaniu vysoko hodnotných historických prvkov v zlom technickom stave.

- **Ing. Zuzana Vidholdová, PhD.: Výskum a identifikácia špecifických porúch historických drevených konštrukcií krovov**

Prezentácia sa zameriava na identifikáciu a klasifikáciu porúch, ktoré ohrozujú historické drevené konštrukcie krovov. Podrobne rozoberá najčastejšie typy poškodení dreva – biologické degradácie spôsobené hubami a hmyzom, poruchy vyvolané vlhkosťou a klimatickými zmenami, statické zlyhania nosných prvkov a spoľahlivosti spojov, ako aj dôsledky nevhodných zásahov z minulosti. V rámci výskumu sú prezentované diagnostické postupy zamerané na hodnotenie stavu materiálu, meranie vlhkosti a identifikáciu degradačných procesov, ktoré vedú k narušeniu funkčnosti a stability krovu. Cieľom je poukázať na nevyhnutnosť včasnej identifikácie porúch a ich odborného posúdenia ako základu pre návrh efektívnych a šetrných zásahov pri obnove a ochrane kultúrne cenných konštrukcií.

- **Ing. Jozef Cincula: Protipožiarna ochrana krovov a podkrovných priestorov historických budov**

Príspevok sa zaoberá problematikou súvisiacou s protipožiarnou bezpečnosťou časti stavieb a ich konštrukcií, ktoré si vyžadujú zvýšenú pozornosť nielen v čase projekčných príprav pri zmenách stavieb, rekonštrukciách, obnovách kultúrnych pamiatok, ale aj pri ich prevádzkovaní. Správny prístup k návrhu požiarno-bezpečnostného riešenia ochrany krovov a podkrovných priestorov môže v historických stavbách ochrániť nielen materiálne hodnoty ale aj životy ľudí, ktorí sa v čase vzniku požiaru môžu v stavbách v čase požiaru nachádzať.

II. TEMATICKÝ BLOK (11.6.2025):

Fenomény tradičného tesárstva: inšpiratívne príklady dobrej praxe, formovanie odborných kapacít a posilnenie povedomia verejnosti o hodnotách remesla

- **Bc. Milan Boledovič: Tesárske ostrie: Sekery a nástroje v múzejných zbierkach**

Príspevok predstavuje výber z typologicky zaujímavých zbierkových predmetov Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene, ktoré dokumentujú vývoj a používanie tesárskych nástrojov na domáce a remeselné spracovanie dreva. Zameriava sa najmä na obdobie poslednej tretiny 19. storočia a prvej polovice 20. storočia. Medzi prezentovanými artefaktmi dominujú sekery rôznych typov, skoby, dláta, dvojmužné píly a ďalšie pracovné nástroje tesárskych majstrov, ktoré ilustrujú technickú zručnosť a vývoj nástrojového vybavenia v drevárskom remesle. Príspevok zároveň poukazuje na kultúrno-historický význam týchto nástrojov ako svedkov každodennej práce a remeselnej tradície.

- **Ing. František Hladký: Statické aspekty pri koncipovaní návrhu rekonštrukcie krovu tradičnými tesárskymi postupmi**

Prívetom príspevku bude fokus statika na návrh a posúdenie nosných prvkov historických krovov - ako posúdenie hlavných nosných prvkov konštrukcií krovov, tak aj posúdenie tesárskych spojov. V príspevku budú prezentované základné metódy výpočtu konštrukcie krovu s ohľadom na individuálne špecifiká tradičných tesárskych konštrukcií.

- **Mgr. Michal Hřčka PhD.; Ing.arch. Peter Nižňanský: Rekonštrukcia krovu Szitnyayovského domu, východiská formovania zámeru, projektovej dokumentácie a manažment realizácie kresaného krovu**

Príspevok prezentuje všetky etapy prípravy a realizácie projektovej dokumentácie rekonštrukcie krovu, s akcentom na formovanie východísk zámeru, ktoré sa koncipovali v interdisciplinárnom dialógu. Príspevok predstaví aj prípravu a špecifiká realizačnej etapy ručne kresanej konštrukcie manzardového krovu, navrhnutého ako rekonštrukcia historického krovu z roku 1779.

- **Ing. Zuzana Števková: Bez hraníc: Medzinárodné iniciatívy na záchranu historických objektov v duchu tradičného remesla**

Príspevok predstavuje vybrané iniciatívy v oblasti záchranu a obnovy historických stavieb, ktoré spájajú remeselnú expertízu, občiansku angažovanosť a medzinárodnú spoluprácu. Zameriava sa na činnosť francúzskej organizácie Charpentiers sans frontières, ako aj rumunských iniciatív Ambulanța pentru monumente a Asociația Biserici Înlemnitate, ktoré sa venujú dokumentácii, ochrane a praktickej obnove ohrozených pamiatok tradičnými technikami.

- **Ing. arch. Pavol Ižvolt, PhD.: Preventívna údržba pamiatok na Slovensku**

Príspevok prináša informácie o systéme preventívnej údržby na Slovensku podľa vzoru holandskej organizácie Monumentenwacht. V roku 2014 vznikol na Pamiatkovom úrade odbor preventívnej údržby pamiatok, ktorý realizuje diagnostické prehliadky (inšpekcie) a rýchle opravy na nehnuteľných pamiatkach s cieľom predchádzať ich ďalšiemu poškodeniu. Počas 10 rokov Pamatkový úrad SR implementoval viacero projektov (Pro Monumenta I., Pro Monumenta II., Plán obnovy a odolnosti, Bilaterálny projekt „Preventively and actively together“ a ďalšie) a pracovníci odboru vykonali viac ako 800 inšpekcií nehnuteľných pamiatok na celom území Slovenska. V príspevku budú kladený dôraz na tradičnú prácu s drevom, poruchy a opravy konštrukcií krovov.

- **Ing. arch. Boris Hochel: Obnova a rekonštrukcia krovu mníškeho domu v areáli Červeného Kláštora**

Príspevok predstavuje príbeh obnovy krovu z 18. stor. na mníšskom dome v areáli Červeného Kláštora. Hlavné rekonštrukčné prebiehali koncom roka 2024, a aj keď je dnes už objekt zastrešený novou šindľovou strechou, práce na krove ešte nie sú úplne ukončené. Príspevok prezentuje všetky fázy uskutočnenej obnovy od projekčnej a výskumnej fázy, cez remeselnú fázu ako aj plánom do budúcnosti.

- **doc. Ing. Oto Makýš, PhD.: Tradičné technológie kresania konštrukčných prvkov krovov**

Príspevok je zameraný na prezentáciu tradičných spôsobov a postupov zhotovenia drevených nosných konštrukčných prvkov stavieb, doplnený o realizačné odporúčania a užívateľské súvislosti.

Aktualizácia: Banská Štiavnica 2.6. 2025, kontakt: Iveta Chovanová, chovanova@obnova.eu, 0907 076 645
Zmena programu vyhradená.

Viac info: www.obnova.eu

Hlavný organizátor podujatia: Obnova s.r.o.

Partneri projektu: Mesto Banská Štiavnica, Ministerstvo financií SR, Hlavné mesto PRAHA, Combin s.r.o., Lesy Slovenskej republiky, š.p., Mestské lesy s.r.o., Spoločnosť pre pamiatky, Centrálna – centrum stavebného dedičstva

